MINISTERUL EDUCAȚIEI, CERCETĂRII ŞI INOVĂRII

PROGRAMĂ ŞCOLARĂ

L O G I C Ă , A R G U M E N T A R E Ş I C O M U N I C A R E

CLASA a IX-a

CICLUL INFERIOR AL LICEULUI

Aprobată prin ordin al ministrului
Nr._____/_____

București, 2009

NOTĂ DE PREZENTARE

Prezenta programă şcolară stabileşte oferta educaţională care urmează să fie realizată la toate filierele, profilurile şi specializările, în bugetul de timp alocat în conformitate cu statutul şi locul acestei discipline în planul-cadru de învăţământ în vigoare. Acesta prevede studierea la clasa a IX-a, sub denumirea generică *Socio-umane/Educaţie pentru societate,* a unei discipline din grupul disciplinelor socio-umane. Disciplina studiată, corespunzător acestei alocări din planul-cadru de învăţământ, este *Logică, argumentare şi comunicare.* Disciplina *Logică, argumentare şi comunicare* vizează direct educaţia pentru societate prin formarea de competenţe necesare comunicării. Educaţia pentru societate se centrează în acest caz pe problema comunicării. Nucleul tare al disciplinelor socio-umane este reprezentat, la nivelul acestei programe, de problematica logicii şi argumentării. În mod firesc, programa şcolară pentru *Logică, argumentare şi comunicare* pune accent pe argumentare, considerată din perspectiva comunicării şi a necesităţii integrării oricărei persoane în societatea democratică. Prin studierea disciplinei *Logică, argumentare şi comunicare* se urmăreşte:

- dezvoltarea la elevi a capacităţii de argumentare, precum şi a gândirii critice şi raţionale, logic corecte, care să le favorizeze dezvoltarea competenţelor de comunicare;
- dobândirea de către elevi a instrumentelor necesare atât controlului logic al situaţiilor de comunicare, cât şi utilizării acestora în pregătirea pentru societatea democratică şi pentru integrarea socială activă.

Astfel, demersul urmărit prin programa şcolară permite familiarizarea elevilor cu aspecte teoretice, dar şi dobândirea unor competenţe de tip funcţional, referitoare la societate, comunicare şi argumentare, competenţe relevante pentru rolurile asumate de elevi în prezent şi în viitor, în viaţa privată şi publică. Prin structură şi conţinut, programa şcolară oferă elevilor posibilitatea de a înţelege mai bine modul în care gândirea şi limbajul sunt prezente în actele noastre de comunicare şi argumentare, precum şi posibilitatea de a preveni disfuncţionalităţile/erorile care pot interveni în aceste procese. Această abordare are în vedere importanţa comunicării şi argumentării pentru viaţa reală. Astfel, este abordată problema construirii unor argumente, a evaluării acestora, a utilizării argumentelor şi a contraargumentelor în diferite situaţii de comunicare (de exemplu, în negociere şi în rezolvarea de conflicte, în convingerea altor persoane), prin care se respectă demnitatea şi autonomia spirituală a persoanei (deosebind, de exemplu, argumentarea de manipulare).

Recomandarea Parlamentului European şi a Consiliului Uniunii Europene privind competenţele-cheie din perspectiva învăţării pe parcursul întregii vieţi (2006/962/EC) conturează, pentru absolvenţii învăţământului obligatoriu, un „profil de formare european" structurat pe opt domenii de competenţe-cheie: Comunicare în limba maternă, Comunicare în limbi străine, Competenţe matematice şi competenţe de bază în ştiinţe şi tehnologii, Competenţă digitală, A învăţa să înveţi, Competenţe sociale şi civice, Spirit de iniţiativă şi antreprenoriat, Sensibilizare şi exprimare culturală. Competenţele sunt definite ca ansambluri de cunoştinţe, deprinderi şi atitudini care urmează să fie formate până la finele şcolarităţii obligatorii şi de care are nevoie fiecare tânăr pentru împlinirea şi dezvoltarea personală, pentru cetăţenia activă, pentru incluziune socială şi pentru angajare pe piaţa muncii. Structurarea acestor competenţe-cheie se realizează la intersecţia mai multor paradigme educaţionale şi vizează atât unele domenii „academice", cât şi aspecte inter- şi transdisciplinare, metacognitive, realizabile prin efortul conjugat al mai multor arii curriculare.

Contribuţia disciplinei *Logică, argumentare şi comunicare* la formarea şi dezvoltarea competenţelor-cheie europene este nuanţată şi diversificată, incluzând atât contribuţia directă (prin susţinerea formării şi dezvoltării anumitor competenţe-cheie), cât şi contribuţia indirectă/sensibilizarea cu privire la alte competenţe-cheie. Disciplina *Logică, argumentare şi comunicare* contribuie la formarea progresivă a competenţelor-cheie pentru educaţia pe parcursul întregii vieţi, recomandate de Parlamentul şi Consiliul Uniunii Europene, îndeosebi în ceea ce priveşte următoarele domenii de competenţe-cheie:

- Competenţe sociale şi civice
- Comunicare în limba maternă
- A învăţa să înveţi
- Competenţe matematice şi competenţe de bază în ştiinţe şi tehnologii
- Spirit de iniţiativă şi antreprenoriat
- Sensibilizare şi exprimare culturală
- Competenţă digitală

Principiile care întemeiază elaborarea prezentei programe şcolare sunt următoarele:

- centrarea pe elev, ca subiect al activităţii instructiv-educative;
- compatibilizarea curriculumului naţional cu cel european, prin formarea, potrivit specificului disciplinei şi particularităţilor de vârstă ale elevilor, a competenţelor-cheie formulate la nivel european;
- asigurarea coerenţei intra- şi interdisciplinare, intra- şi intercurriculare;
- dezvoltarea unor strategii didactice eficiente în raport cu necesitatea asigurării continuităţii şi a progresului de la o clasă la alta în formarea competenţelor;
- asigurarea calităţii în educaţie.

Programa şcolară este concepută pentru trunchiul comun şi are în vedere:

- trunchiul comun (pentru clasele cu 1 oră/săptămână);
- trunchiul comun şi curriculumul diferenţiat (pentru clasele cu 2 ore/săptămână); conţinuturile vizate pentru trunchiul comun şi cele vizate prin curriculumul diferenţiat sunt prezentate în coloane diferite.

Structura programei şcolare include următoarele elemente:

- Notă de prezentare
- Competenţe generale
- Competenţe specifice şi conţinuturi pentru trunchiul comun şi curriculumul diferenţiat
- Valori şi atitudini
- Sugestii metodologice

Competenţele generale se definesc pe discipline de studiu, având un grad ridicat de generalitate şi de complexitate; competenţele generale orientează demersul didactic către achiziţiile finale ale elevului.

Competenţele specifice sunt corelate cu unităţile de conţinut; corelaţia propusă are în vedere posibilitatea ca o anumită competenţă specifică să poată fi atinsă prin diferite unităţi de conţinut, neexistând o corespondenţă biunivocă între acestea. Competenţele specifice se formează pe parcursul unui an de studiu şi sunt derivate din competenţele generale, fiind etape în formarea acestora. Conţinuturile învăţării sunt mijloace prin care se urmăreşte realizarea competenţelor. Unităţile de conţinut sunt prezentate într-o ordine care nu este obligatorie. Cadrele didactice au libertatea de a aborda unităţile de conţinut într-o altă ordine, respectând însă logica internă a disciplinei. Prezenta programă şcolară orientează către latura pragmatică a aplicării curriculumului: corelarea dintre unităţile de conţinut şi competenţele specifice permite profesorului să realizeze conexiunea explicită între ceea ce se învaţă şi scopul pentru care se învaţă.

Lista explicită ce recomandă valori şi atitudini accentuează dimensiunea afectiv-atitudinală şi morală a învăţării, din perspectiva contribuţiei specifice a acestei discipline la atingerea finalităţilor educaţiei.

Sugestiile metodologice cuprind recomandări pentru proiectarea demersului didactic, având rolul de a orienta cadrele didactice în utilizarea programei şcolare, pentru proiectarea şi realizarea activităţilor de predare-învăţare-evaluare în concordanţă cu specificul disciplinei.

Pornind de la ideea că un demers de proiectare curriculară trebuie să acorde conceptului de competenţă semnificaţia unui „organizator” în relaţie cu care sunt stabilite finalităţile învăţării, sunt selectate conţinuturile specifice şi sunt organizate strategiile de predare-învăţare-evaluare, actuala programă şcolară a urmărit valorizarea cadrului european al competenţelor-cheie la următoarele niveluri: formularea competenţelor generale şi selectarea seturilor de valori şi atitudini; organizarea elementelor de conţinut şi corelarea acestora cu competenţele specifice; elaborarea sugestiilor metodologice.

Programa şcolară se adresează atât cadrelor didactice, cât şi autorilor de manuale. Lectura integrală şi personalizată a programei şcolare şi înţelegerea logicii interne a acesteia reprezintă condiţii obligatorii atât în vederea proiectării activităţii didactice, cât şi în procesul de elaborare a manualelor şcolare alternative.

Programa şcolară este în aşa fel concepută, încât să încurajeze creativitatea didactică şi adecvarea demersurilor didactice la particularităţile elevilor. Cadrele didactice şi autorii de manuale îşi pot concentra atenţia în mod diferit asupra activităţilor de învăţare şi asupra practicilor didactice. Diversitatea situaţiilor concrete face posibilă şi necesară o diversitate de soluţii didactice. Din această perspectivă, propunerile programei şcolare nu trebuie privite ca reţetare inflexibile. Echilibrul între diferite abordări şi soluţii trebuie să fie rezultatul proiectării didactice personale şi al cooperării cu elevii fiecărei clase în parte.

COMPETENȚE GENERALE

1. Utilizarea conceptelor specifice ştiinţelor sociale pentru organizarea demersurilor de cunoaştere şi explicare a unor fapte, evenimente, procese din viața reală
2. Aplicarea cunoştinţelor specifice ştiinţelor sociale în rezolvarea unor situații problemă, precum şi în analizarea posibilităților personale de dezvoltare
3. Cooperarea cu ceilalți în rezolvarea unor probleme teoretice şi practice, în cadrul diferitelor grupuri
4. Manifestarea unui comportament social activ şi responsabil, adecvat unei lumi în schimbare
5. Participarea la luarea deciziilor şi la rezolvarea problemelor comunității

VALORI ŞI ATITUDINI

Competențele generale şi specifice care trebuie formate prin procesul de predare-învățare a disciplinei *Logică, argumentare şi comunicare* au la bază şi promovează următoarele valori şi atitudini:

- participarea la viața socială fundamentată pe opinii şi acțiuni întemeiate
- disponibilitate şi interes pentru comunicare, în general, pentru comunicarea interculturală, în special
- încredere în abilitățile proprii de comunicare
- relaționare pozitivă cu ceilalți
- coerență şi rigoare
- gândire critică şi flexibilă
- capacitatea de a lua decizii întemeiate pe argumente
- independență în gândire şi în acțiune
- exigență față de calitatea actului comunicațional
- capacitatea de a susține o dezbatere argumentată şi civilizată

COMPETENȚE SPECIFICE ŞI CONȚINUTURI

Competențe specifice	Conținuturi	
	Trunchi comun	**Curriculum diferențiat**
1.1. Recunoaşterea diferitelor situații şi forme de comunicare în spațiul social 2.1. Dezvoltarea disponibilității şi a abilității de a comunica idei, sentimente, fapte, în diferite contexte sociale 3.1. Dezvoltarea cooperării cu ceilalți, favorizată de identificarea şi eliminarea diferitelor bariere în comunicare	**I. Societate şi comunicare** ▪ Situații de comunicare – conținut, relație, context ▪ Comunicarea interpersonală, comunicarea publică, comunicarea interculturală ▪ Bariere în comunicare	
1.2. Identificarea structurii unui argument, a elementelor componente şi a relațiilor dintre acestea (termeni, propoziții, raționamente) 1.3. Folosirea corectă a unor forme şi operații logice (definirea şi clasificarea) în contexte situaționale diferite (teoretice şi practice) 2.2. Construirea unor argumente în vederea susținerii unui punct de vedere sau a unei soluții propuse pentru rezolvarea unor situații problemă 3.2. Utilizarea lucrului în echipă pentru rezolvarea unor probleme care implică operații şi forme logice 4.1. Utilizarea instrumentelor de ordin logic, care pot fi activate în contexte diferite în activitatea privată şi publică	**II. Societate, comunicare şi argumentare** ▪ **Argumentarea şi structura argumentării; analiza logică a argumentelor** • Termenii: - caracterizare generală (definire, tipuri de termeni) - raporturi între termeni • Propoziții categorice: - caracterizare generală (definire, structură) - tipuri de propoziții categorice - raporturi între propoziții categorice • Raționamente: - caracterizare generală (definire, structură) - tipuri de raționamente • Definirea şi clasificarea - caracterizare generală - corectitudine în definire şi clasificare	• Propoziții compuse - tipuri de definiții - forme de clasificare

Competențe specifice	Conținuturi	
	Trunchi comun	**Curriculum diferențiat**
1.4. Identificarea, în diferite contexte, a unor tipuri de argumentare formulate în limbaj natural sau formal 1.5. Dezvoltarea unor tehnici de argumentare şi de comunicare, în vederea învățării pe parcursul întregii vieți 2.3. Întemeierea critică a propriilor argumente şi raportarea critică la argumentele altora, în diferite situații de comunicare 3.3. Realizarea unor schimburi argumentate de opinii 4.2. Susținerea unui comportament activ, prin utilizarea corectă a diferitelor tipuri de argumentare 5.1. Utilizarea unor raționamente adecvate (deductive şi nedeductive) în luarea deciziilor	▪ **Tipuri de argumentare** • Deductivă: - argumente/raționamente imediate cu propoziții categorice (conversiunea şi obversiunea) - silogismul (caracterizare generală, figuri şi moduri silogistice, legile generale ale silogismului, verificarea validității prin metoda diagramelor Venn) - demonstrația • Nedeductivă: - analogia - inducția (completă, incompletă)	- forme speciale de argumentare silogistică - raționamente cu propoziții compuse
1.6. Identificarea unor erori logice în argumentare şi comunicare 2.4. Raportarea critică la premisele, presupozițiile şi implicațiile comunicării 2.5. Construirea de argumente şi contraargumente în diferite situații de comunicare 3.4. Formarea unor deprinderi de dialog rațional, de negociere şi rezolvare de conflicte în grupurile de apartenență 4.3. Raportarea critică la argumente şi contraargumente în conversație, dezbatere, discurs public şi mass-media 4.4. Dezvoltarea gândirii critice, capabilă să susțină participarea activă şi responsabilă la viața societății 5.2. Stabilirea unor corelații între întemeierea deciziilor, acțiune şi consecințele acestora 5.3. Participarea civilizată şi argumentată la dezbateri în viața socială	**III. Societate, comunicare şi argumentare corectă** ▪ Evaluarea argumentelor (validitatea argumentelor); erori de argumentare ▪ Argumente şi contraargumente în conversație, dezbatere, discurs public, eseu şi în mass-media ▪ Argumente şi contraargumente în negociere şi în rezolvarea de conflicte	▪ Persuasiune şi manipulare

SUGESTII METODOLOGICE

Prezenta programă şcolară se adresează profesorilor care predau *Logică, argumentare şi comunicare*, fiind concepută în aşa fel încât să le permită:

- să orienteze elevii în cunoaştere şi comunicare prin apelul, în cunoştinţă de cauză, la concepte şi practici care ţin de cultivarea raţionalităţii;
- să-şi orienteze propria activitate înspre formarea la elevi a competenţelor specifice domeniului;
- să-şi manifeste creativitatea şi să-şi adecveze demersurile didactice la particularităţile elevilor cu care lucrează.

Sugestiile metodologice au în vedere modul de organizare a activităţii didactice în vederea formării la elevi a competenţelor formulate în programa şcolară.

Valorizarea competenţelor-cheie şi asigurarea transferabilităţii acestora la nivelul diferitelor activităţi (şcolare şi extraşcolare), considerarea elevului ca subiect al activităţii instructiv-educative şi orientarea acesteia spre formarea competenţelor specifice, accentuarea caracterului practic-aplicativ al disciplinei presupun respectarea unor exigenţe ale învăţării durabile, printre care:

- utilizarea unor strategii didactice care să pună accent pe: construcţia progresivă a cunoştinţelor şi consolidarea continuă a capacităţilor; flexibilitatea abordărilor şi parcursul diferenţiat; cultivarea capacităţii elevului de a se autoevalua, a spiritului reflexiv şi autoexigenţei; coerenţă şi abordări inter- şi transdisciplinare;
- utilizarea unor metode active (de exemplu, învăţarea prin descoperire, învăţarea problematizată, învăţarea prin cooperare, studiul de caz, simularea, jocul de roluri, analiza logică a unui text, dezbaterea), care contribuie la dezvoltarea capacităţii de comunicare, de manifestare a spiritului critic, tolerant, deschis şi creativ, la crearea acelui cadru educaţional menit să încurajeze interacţiunea socială pozitivă, motivaţia intrinsecă, angajarea elevului în procesul de învăţare şi de dobândire a competenţelor de participare activă în spaţiul social;
- rezolvarea de exerciţii care să permită, pe de o parte, exersarea noţiunilor specifice disciplinei şi construirea unor exemple pentru noţiunile însuşite, iar, pe de altă parte, rezolvarea unor situaţii dilematice;
- utilizarea unor strategii didactice care să permită alternarea formelor de activitate (individuală, pe perechi şi în grupuri mici);
- utilizarea, în activitatea didactică, a calculatorului ca mijloc modern de instruire, care să permită subordonarea utilizării tehnologiei informaţiei şi a comunicaţiilor, în vederea desfăşurării unor lecţii interactive, atractive.

Pentru formarea competenţelor specifice, se recomandă folosirea unor activităţi de învăţare care să conducă la:

- dobândirea competenţelor funcţionale esenţiale pentru reuşita socială: gândire critică, utilizare de informaţii, comunicare adecvată în spaţiul social;
- exersarea unor deprinderi de ordin cognitiv, cum sunt: analiza, sinteza, compararea, clasificarea, rezumarea;
- exersarea argumentării în diferite situaţii de comunicare;
- aplicarea unor algoritmi, reguli şi principii în scopul folosirii informaţiei în cadrul disciplinei**,** precum şi valorificarea acestora în rezolvarea unor probleme teoretice şi practice specifice vieţii reale; în acest mod**,** studiul disciplinei se constituie într-un instrument cu valoare generală pentru orice demers de tip raţional.

Strategiile de lucru propuse trebuie să ţină seama de experienţa elevilor şi să permită valorizarea pozitivă a acestei experienţe.

Evaluarea reprezintă o componentă organică a procesului de învăţare. Din perspectiva demersului educaţional centrat pe competenţe, se recomandă utilizarea cu preponderenţă a evaluării continue, formative. Alături de formele şi instrumentele clasice de evaluare, recomandăm utilizarea unor forme şi instrumente complementare, cum sunt: proiectul, portofoliul, autoevaluarea, evaluarea în perechi, observarea sistematică a activităţii şi a comportamentului elevilor. Procesul de evaluare va pune accent pe:

- corelarea directă a rezultatelor evaluate cu competenţele specifice vizate de programa şcolară;
- valorizarea rezultatelor învăţării prin raportarea la progresul şcolar al fiecărui elev;
- recunoaşterea, la nivelul evaluării, a experienţelor de învăţare şi a competenţelor dobândite în contexte non-formale sau informale;
- utilizarea unor metode variate de comunicare a rezultatelor şcolare.